

Överlever äktenskapet?!

Död åt äktenskapet, ropade dåvarande ordförande för Vänsterpartiet Gudrun Schyman ut för något decennium sedan. Tillsammans med andra gav hon sedan inom det nygrundade Feministiskt Initiativ gett nytt liv åt parollen. Man föreslår ett samlevnadskontrakt som är öppet för alla former av boende och gemenskaper, ett juridiskt kontrakt, som inte är bundet till kärlek och romantik. På sin hemsida förklarade man att den bakomliggande orsaken till detta förslag är att man vill ha bort äktenskapet mellan man och kvinna. Det är orimligt, påstår man, att staten upprätthåller en institution som underordnar kvinnor. Historiskt sett, säger man, har äktenskapet gett juridisk makt över kvinnor.

Schyman m.fl.:s initiativ är ett led i en snabb process om skett på ett halvsekel. Grovt generaliserat kunde man skissera upp det som så

Äktenskap – sambo – särbo – turbo – enbo – tidsbo – mångbo

Samboendet har blivit allmän regel, för många, ganska oreflekterat därför att det helt enkelt ”hör till”. I botten finns en rädsla för att binda sig. Undersökningar visar att samboendeinstitutionen växte fram hos en generation, som hade upplevt skilsmässor i en helt annan omfattning än tidigare. Bristen på goda förebilder hade blivit färre. Till det här kom den ”frigjorda sexualiteten” och den allmänt spridda romantiska föreställningen att någonstans finns ”den rätta”. Och eftersom det är svårt att vara säker på att man hittat sin dröm prins /prinsessa måste man få pröva sig fram.

Samboendeformen var dock inte heller lätt. Också där kom vardagen emot. Kanske målsättningen att få leva i den ständiga förälskelsen bättre skulle förverkligas i särbotanken? Man träffas då när man är upplagd för det och man slipper de eländiga rutinerna som utgör 80% av den äktenskapliga vardagen. Men samtidigt tappade man det fina i att leva nära en annan människa med allt vad det innebär. Sambotanken öppnade också för annat. Det visade sig att den inte befrämjade varaktiga förhållanden på samma sätt som äktenskapet hade gjort. Det blev att söka nya föremål för kärleken. Kärlek består, men föremålen växlar, som uttrycket heter. Allt det här befrämjades förstås av den alltmer ökade sexualiseringen i samhället.

Men också detta var arbetsamt och smärtsamt. Många sexuella förhållanden tär på identiteten. Kanske det då vore lika bra att släppa alla tankar på någon form av stabila förhållanden? En lösning där man är självständig, undviker ansvar och den smärta, som en separation innebär låter lockande. Så fick vi singellösningen, som en del valde. Hellre lösnummer än en prenumeration, som det ibland uttrycks. Vi måste förstås säga att det också finns ett icke-valt singelskap, liksom vi när man talar om skilsmässa också alltid behöver säga att den ibland, trots att den alltid smärtar, kan vara det minst onda av två saker.

Men utvecklingen fortsatte. Önskan efter gemenskap är stark. Ett nytt förhållningssätt är kontraktäktenskapet. Man lovar att älska varandra för några år i gången och ser hur det går. Och så fick vi det könsneutrala äktenskapet. Porten till månggifte är öppnad och därmed, enligt vad jag förstår, en ännu värre möjlighet till kvinnoförtryck än vad som ibland tyvärr skett inom äktenskapets ram.

Överlever äktenskapet mellan man och kvinna i allt detta?

Filmindustrin har länge proklamerat att äktenskapet är passé . I den ena filmen efter den andra förkunnas att den riktiga förälskelsen och kärleken finns utanför äktenskapets ramar. Går man in på Internet och slår upp sex, kärlek och äktenskapet finner man den ena historien efter den andra som utgår från att det är slut med romantik och verklig kärlek om man binder sig till andra. Bättre stående bord med många rätter än havregrynsgröt varje dag, tycks tanken vara.

Och verkligheten visar också att det är svårt att hållas sams. Skilsmässornas antal är många. Och så har vi samhällsutvecklingen, som driver småbarnsföräldrar att arbeta övertid mer än någon annan tid i sitt liv, just den tid när man skulle behövs allra mest hemma.

Och ändå, mitt i all detta så visar erfarenheten och undersökningar att äktenskapet är slitstarkt och i allra hösta grad hälsosamt. Några exempel

- Undersökningen visade med all tydlighet att det är närrelationerna i hem och familj som människor värderar allra mest. Framom bl.a. högre lön och bättre levnadsstandard. Sådana värderingar går emot mönstret i de industrialiserade västerländska samhällena, där individualismen gynnas framför mänsklig gemenskap.
- Positiva känslor och djup vänskap är ett oerhört betydelsefullt motgift mot den långvariga stressens nedbrytade effekter.
- Professorn i psykologi vid Tammerfors universitet, Markku Ojanen, noterar att undersökningar visar att
 - att de som lever i äktenskap är lyckligare och nöjdare än singelskapet, men att om förhållandet inte fungerar finns det ingen skillnad, det kan vara svårare att leva i äktenskapet
 - Närrelationerna är till stor hjälp i en depressionssituation
 - Flera undersökningar från olika länder visar att de som har levt i samboendeförhållanden före äktenskapet har en större skilmässobenägenhet än de som börjat sin samlevnad när man gift sig. Ojanen noterar att detta är emot den allmänna uppfattningen att samboendet före äktenskapet bättre skulle garantera att det lyckas.
 - Ju flera sexuella förhållanden man har bakom sig när man ingår ett äktenskapligt förhållandet desto svårare har man att få en berikande sexuell gemenskap.

Äktenskapet är på inget sätt out. Äktenskapet står sig väl i konkurrensen när det gäller söka strukturer som gagnar kärleken och människan.

Relationer går djupt. De berikar livet och ger smärta åt livet. Det gäller oss alla. Alla har vi också misslyckats när det gäller upprätthållande av relationer. Det paradoxala är att vi sköter om våra maskiner och ger dem årlig service, medan det ofta upplevs som något märkligt att man sköter om sina närrelationer. Ingen relation överlever utan näring och skötsel. Jag drömmer om den tid när det är lika självklart att gå på en prepkurs för äktenskap och delta i en ”årlig äktenskapsservice” som det är att gå till tandläkaren i förebyggande syfte. Och tillika, ju mer som satsats på äktenskapskvällar och kurser desto mer behöver också ensamstående-enastående uppmärksammas, oberoende om singelskapet är självvalt eller icke.